

ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ДІТЕЙ ІЗ РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

Перець Катерина Андріївна,

здобувач вищої освіти, магістр
соціально-психологічного факультету
stasenkokata12@gmail.com

Стахова Ольга Олександрівна,

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти
stakhova.ol@gmail.com

Житомирський державний університет
імені Івана Франка, Україна

В останнє десятиліття, як у нашій країні, так і за її межами, все чіткіше простежується тенденція до підвищення кількості дітей із діагнозом розладів аутистичного спектру (РАС), та, внаслідок цього, системними порушеннями розвитку їх мовлення.

Більш, ніж 50-70% дітей із раннім дитячим аутизмом мають недостатність використання жестів, міміки та інтонації у спілкуванні. Це означає, що у дітей із раннім дитячим аутизмом порушено формування усіх форм невербального й вербального спілкування, і чим старшою стає дитина, тим більш вираженими є труднощі її взаємодії з оточуючими людьми.

Відповідно до прийнятої міжнародної класифікації хвороб, дитячий аутизм – це загальний розлад психічного розвитку, при якому відзначаються якісні порушення комунікації та соціальної взаємодії, обмежені, повторювані й стереотипні форми поведінки, діяльності, інтересів, ігор і активності [1, с. 120].

Причини аутизму можуть бути різними: спадкова схильність до шизофренії, її початкова стадія; органічна патологія мозку; вроджені розлади обміну речовин, порушення діяльності ендокринної системи; емоційна депривація (недостатність теплих стосунків із людьми, нехтування дитини близькими людьми).

Діти з РАС відчують труднощі у сприйманні інформації й розумінні ситуації спілкування. Вони страждають від нездатності налагодити соціальну взаємодію, підтримувати контакт із чужою людиною без явного психологічного дискомфорту. Такі труднощі можуть бути наслідком цілком зрозумілої причини – відсутності самої потреби у спілкуванні, посиленого прагнення уникати контактів і небажання спілкуватися [1, с. 122].

Зважаючи на недосконалість освітнього процесу у роботі педагогів із дітьми, що мають РАС, актуальною проблемою є пошук ефективних форм і методів, якісного методичного матеріалу, який би забезпечив результативність надання допомоги цим дітям у питанні налагодження комунікації з довкіллям.

Окреслення напрямків оптимізації процесу навчання й виховання дітей із розладами аутистичного спектру є результатом аналізу та переосмислення

логопедичного впливу на дітей із аутизмом за світовою практикою та на основі власного досвіду [2, с. 105].

Згідно цієї парадигми, визначено головні концептуальні напрямки, що стосуються організації корекційно-розвивального та навчального процесів дітей із РАС, що включає в себе:

1. Спрямованість на цілісний розвиток особистості (головні пріоритети розвитку – психомоторний, соціальний та загальний інтелект).

2. Становлення соціальних якостей дитини крізь призму корекційно-розвивальної роботи з дитиною, що має РАС.

3. Розробку освітньої програми, яка базується на специфіці сприймання і переробки інформації дітьми з аутизмом (організація простору, часу та діяльності).

4. Організацію корекційно-розвивальних і навчальних занять в умовах мікрогрупи, за умови, що кожній дитині з аутизмом допомагає кваліфікований фахівець.

5. Оцінювання ефективності освітнього процесу за показниками індивідуального розвитку дитини (індивідуальна корекційно-розвивальна програма).

6. Послідовну роботу з родиною як системою [3, с. 45].

Відповідно до окреслених напрямків корекційної роботи з дітьми із РАС, організація навчання дітей із раннім дитячим аутизмом включає в себе такі етапи:

I етап: «Встановлення емоційного контакту, подолання негативізму у спілкуванні з дорослими, нейтралізація страхів». Тут педагогу слід пам'ятати про п'ять «не»: «не говорити голосно; не робити різких рухів; не дивитися пильно в очі дитині; не звертатися прямо до дитини; не бути занадто активним і нав'язливим».

II етап: «Подолання труднощів цілеспрямованої діяльності дитини», що передбачає навчання спеціальним нормам поведінки, розвиток комунікативних і соціальних здібностей дітей через використання ігор, вправ, засобів арт-терапії (казкотерапії, лялькотерапії, музикотерапії тощо).

Для дітей з аутизмом дуже важлива цілеспрямована діяльність. Вони швидко втомлюються, відволікаються навіть від цікавих занять. Попередженню цього сприяє часта зміна видів діяльності й врахування бажання та готовності дитини взаємодіяти з педагогом. Змістовною стороною занять із розвитку мовлення дитини з РАС є діяльність, яка їй подобається, та, що додає стану приємних сенсорних відчуттів, тобто потрібно враховувати інтереси й уподобання дитини [4, с. 45]. Діти, які страждають на аутизм, краще навчаються, коли інформація презентується їм візуально та вербально, із урахуванням їх здібностей і можливостей [5, с. 67].

Як бачимо, діти з аутизмом зазнають труднощів у налагодженні контактів, стосунків із оточуючими людьми. Тому дуже важливою для розвитку аутичних дітей є їх взаємодія з ровесниками, педагогами, найближчим соціальним середовищем із метою формування у них умінь і навичок спілкування, використання на заняттях цікавих форм та методів діяльності, відповідних віку,

інтересам і здібностям дітей із РАС, врахування індивідуального підходу, рівності.

Список використаних джерел:

1. Багрій Я.Т. Ранній дитячий аутизм. *Галицький лікарський вісник*. Івано-Франківськ, 2003. № 4. С. 120-124.
2. Ковалишин І.В. Психологічні особливості соціалізації дітей з аутизмом. *Психологічні перспективи*. Луцьк, 2010. Вип. 15. С. 104-110.
3. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт» [авторський колектив: В.В. Тарасун, Т.О. Куценко, Т.В. Скрипник, І.М. Дуброва, В.П. Лощених, А.Л. Душка, І.Д. Риндер, І.В. Недозим / наук. кер. та заг. ред. Т.В. Скрипник]. К., 2013. 234 с.
4. Старжинська Л. Проблема розвитку мовлення у дітей з синдромом дитячого аутизму. *Вісник Інституту розвитку дитини*. Київ, 2010. Вип. 7. С. 44-48.
5. Тарасун В.В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. Київ, 2017. 316 с.